

den Tiendebel, man maa inddrage, uden at man faae sig nødsaget til fra Sjælland eller andre Steder, hvor der er saadant frit Hartkorn, som ikke har Betydning for selve Brugerne, at overføre dette paa Vangeland. Den høitærede Ministers Svar i denne Henseende finder jeg heller ikke fuldt ud betryggende, men jeg vil haabe, at det er et Spørgsmaal, som, da det nu er reist, bestandig vil holde Opmærksomheden henvendt paa sig. Tage vi Forholdene, saaledes som de f. Ex. ere ovre hos os paa Lolland-Falster, vilde det jo blive meget beklageligt, dersom man skulde kunne føre det fri Hartkorn fra Sjælland over til de mange Godser, som ligge paa Lolland-Falster, og som da kunne benytte det til at sammenlægge flere Herregaarde. Det, man maatte stræbe efter, var snarere at faae de større Gaarde lagte ud til Bondebrug. Det er en Tanke, som har været oppe gennem en Række af Aar, og som snarest burde være det, man skulde arbejde hen til, og jeg vil haabe, at hvad der er sket her med denne Overførelse af frit Hartkorn fra Sjælland til Vangeland, er Noget, som ikke oftere faar Leilighed til at gjentage sig.

Bossen: Den høitærede Indenrigsminister fremsatte som sin Grundfætning for Behandlingen af Landbosforhold dette, at Bondejord skal vedblive at være Bondejord. Det er utvivlsomt ogsaa rigtigt, at det er den Grundfætning, hvorpaa hele vor Landbolovgivning hviler, det er en Grundfætning, som ikke maa fraviges, og jeg er overbevist om, at den vil blive fastholdt af den danske Befolkning med en saadan Varme, at det vil være umuligt at fravige den. Den høitærede Minister tilføjede imidlertid en Fortolkning af denne Sætning, som forekommer mig at ville gjøre denne Grundfætnings Betydning i Virkelighed temmelig illusorisk, idet han nemlig forstod denne Sætning saaledes, at Arealet af Bondejord ikke maa formindskes, altsaa fortollede Sætningen saaledes, at det ikke skal være bogstavret at forstaa, at Bondejord vedblivende skal være i Bondebrug, men at den kun skal forstaaes saaledes, at Arealet af Bondejord ikke maa formindskes. Ved denne Fortolkning af Sætningen vil man se, at overfor de bestaaende faktiske Forhold i Sjælland og Østifterne vil Sætningsens Hovedanvendelse, dens egentlige Betydning, i væsentlig Grad kunne indskrænkes, thi det er ganske rigtigt, som den sidste ærede Taaler gjorde opmærksom paa, at i sin Tid er der udstykket og opspist en hel Del Herregaarde i Sjælland, hvis Torde vedblivende ere Hovedgaardstaxt, men som nu ere i Bønders Besiddelse, det vil altsaa sige, at

Bønderne her til Lands for Tiden besidde mere Jord, end hvad der ligesom er Bondejord, og vilde man nu benytte sig af dette Forhold, at Bønder ere i Besiddelse af Hovedgaardstaxt, til paa den anden Side at indskrænke Arealet af Bondejord i Bondebrug, saa vilde det efter min Opfattelse være en bestemt Fravigelse fra den egentlige Grundtanke, at Bondejord skal være i Bondebrug. Hvad Bønder som saadanne i Aarenes Løb have erhvervet sig ud over Bondejord, maa ikke benyttes til at indskrænke den oprindelige Regel. Dette vilde kunne antage meget betænkelige Dimensioner. Den høitærede Minister har ganske vist med temmelig stor Styrke udtalt, at han kun i enkelte Tilfælde og efter nøieste Overveielse vilde give Bevillinger af den omhandlede Art, men vi staa her overfor Spørgsmaalet om Bevillingsrettens Anvendelse af Administrationen i Almindelighed. Vi vide, at derom gjælder Grundlovens Bestemmelse, at Bevillinger kunne gives af Regjeringen i samme Omfang som hidtil, som for Grundloven, og jeg tror, at her er et Spørgsmaal, som vel fortjente en nøiere Undersøgelse, hvorledes denne Bevillingsret tidligere har været anvendt. Den høitærede Minister udtrede i sit Svar, at han kun har kunnet paavise eet Exempel i de sidste 10 Aar paa, at en saadan Omstiftning mellem Hovedgaardstaxt og Bondejord fra Sjælland til Verne har fundet Sted. Jeg vilde anse det for at være af megen Betydning tillige at faae at vide, i hvilket Omfang denne Bevillingsret har været anvendt i tidligere Aar, som i det Hele Spørgsmaalet om, i hvilket Omfang Bevillingsretten paa dette Omraade gjøres gjældende, vistnok i Diebliffet ligesaa temmelig uklart. Det forekommer mig at ville være et Hensyn af afgjørende Betydning, hvorledes man tidligere er gaaet frem i denne Henseende; thi det synes jo, som om det Tilfælde, den høitærede Minister paaberaabte sig, er fra de aller seneste Aar — Bevillingen skriver sig fra i Aar — og derpaa kan utvivlsomt ikke bygges nogen Praxis. Den Betragtning, den meget ærede Minister gjorde gjældende, nemlig, at han vilde tage et væsentligt, om end ikke noget afgjørende Hensyn til de Udtalelser og Erklæringer, der i paafølgende Tilfælde maatte komme til at foreligge fra de paagjældende Kommuner, hvad jeg naturligvis ikke kan Andet end i og for sig anerkjende, giver mig Anledning til den Bemærkning, at Kommunernes Stilling til Spørgsmaalet i alt Fald ikke kan være afgjørende, thi de kommunale Forhold kunne i de enkelte Tilfælde være af den Bestaffenhed, at en Kommune vil anse sin Kasse for